

PROLETAR

IZHAJA VSAKO SOBOTO

 Letna naročnina 40 Din. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Gledališka ulica 8, telefon št. 2109
 Račun poštne hranilnice št. 16.160. — Rokopisov ne vračamo. — Inzeratov ne sprejemamo!

Štev. 4.

V Ljubljani, dne 1. oktobra 1932.

Leto I.

Naši akademski mladini!

I.

Boj za slovensko univerzo je trajal v bivši Avstriji desetletja. Ta boj je točno zrcalo nas samih, naših takratnih notranjih razmer in položaja, ki smo ga Slovenci zavzemali v bivši Avstriji. Nemško upravljana in vodena Avstrija seveda ni imela interesa, da bi ustvarila in vzdrževala v lastni univerzi žarišče nacionalnega in kulturnega preporoda oni slovenski mladini, ki je bila takrat z 90% napredna, postajala v nacionalnem oziru vedno bolj borbena, pri tem pa jadrjala vedno bolj odkrito v jugoslovansko smer. Gotovo je, da bi Slovenci v rajni Avstriji nikdar ne dobili lastne univerze.

Bolj interesanten je spomin na stališče, ki so ga zavzemali napram temu nacionalno tako važnemu vprašanju takratni naši odločilni krogi. Ta pogled nazaj je deloma precej nerazveseljiv, ker kaže, da niti v časih suženjstva in borbe za svobodo nismo bili enotni. Dočim je napredno Slovenstvo delalo res iskreno za dosego lastne univerze, zlagalo vinar do vinarja in nabralo za takratne razmere ogromno vsoto pol milijona kron, gotovi odločilni možje iz drugega tabora zadeve še niso smatrali kot aktualne. Čemu univerza, ki bi vzgajala napreden naraščaj, dajala napredno akademsko inteligenco, koje pogledi bi šli preko Kolpe in Sotle tja do pravoslavne Beograda! Znan je izrek takratnega veljaka, da Slovenci ne rabimo univerze, ki bi nam dajala svobodomiselnost in inteligenco. Iz te miselnosti je sledila akcija, ki bi naj pridobila med mladino pristaše ideji, da je treba uveljaviti vero tudi kot orožje političnega boja. Z vsemi sredstvi je začel naval na takratno mladino, kupovale so se duše in vzgajale za oni podli način borbe, ki se ni ustavil niti pred najusodnejšimi trenutki naše zgodovine. Tako je prišlo v letu 1908 tik po pogrebu septembrskih žrtev do slavne »krvave manšete«, v juliju 1914 pa do progona nacionalnih Slovencev, tako je prišlo tudi do sklepa, vsled katerega je bil porabljen univerzitetni fond za povsem druge namene.

Šele osvobojenje in ujedinjenje je prineslo univerzo tudi nam. Dala nam jo je Jugoslavija, če bi Jugoslavije ne bilo, bi je ne dobili nikdar. Imamo jo, vprašanje pa je, če nas ta tako težko pridobljena univerza zadovoljuje, če je res to, kar so si obetali od nje vsi njeni pravi prijatelji, zlasti pa oni, ki so že pred desetletji žrtvovali za njo vse, kar so mogli.

Z zgolj strokovnega stališča je naša univerza gotovo dober zavod, žal si pa Slovenci ne moremo še privoščiti luksusa, da bi bil naš vrhovni znanstveni zavod zgolj torišče strokovnega dela. Naša univerza mora biti v prvi vrsti in predvsem vrhovna nacionalna institucija, ona bi morala voditi jugoslovanski pokret med našo akademsko mladino, ona bi morala biti vodnica naroda v teh težkih časih. Jugoslavija nima potrebe in povoda usta-

navljati slovenskih, hrvatskih ali srbskih univerz, edinstvena država ne more trpeti, da bi se na njenih najvišjih znanstvenih zavodih propagirala ideja treh samostojnih narodov, združenih v nekem več ali manj ohlapnem državnem okviru. Življenjski interes države zahteva, da so vse univerze jugoslovanske, da pa se seveda vsaka izmed njih peča predvsem s kulturo, jezikom in običaji onega dela naroda, kateremu je namenjena.

Odkod čudna okolnost, da je naša univerza vsaj na videz nosilka ne slovenske, marveč samoslovenske miselnosti? Odkod še bolj čudna okolnost, da so danes vsaj na videz največji poborniki naše univerze pristaši one struje, kateri je bila svojčas univerza v Inomestu več ko pa slovenska univerza v Ljubljani in da so vsaj na videz nasprotniki tega našega vrhovnega zavoda pristaši one struje, ki je svojčas največ žrtvovala za to univerzo?

Rekel sem na videz in to drži. Predvojna teza velja tudi danes, ko se nadaljuje s skoraj istimi sredstvi isti boj za duše, kakor se je vršil nekdanj. Le gesla so druga, borba za vero se je umaknila borbi za slovenščino. Kriticizacija je druga, borba pa je ostala ista z vsemi svojimi cilji. Divide et impera! Ta princip bivše Avstrije je prešel gotovim krogom v kri in meso, ta metoda donaša še danes lepe uspehe. Nosilci in žrtve te metode pa pozabljajo, da Slovenci nismo več sužnji, ki se lahko koljejo med seboj. Danes smo državni narod, nismo več objekt tuje, marveč subjekt lastne nacionalne države.

Slovenščina je v nevarnosti! Kdo trdi to, kje so dokazi? Malenkostne pogreške še ne dobro urejene uprave, nerodnosti enega ali drugega podrejenega faktorja, iz takih mušic naredi zlobna, toda sijajno organizirana akcija slona, ga nato spretno vodi pred našo mladino in inteligenco kot zver, ki lahko vsak čas pobesni in uniči vso našo kulturo in samobitnost. In naša romantična mladina naseda tej komediji, kar ni čudno. **Mladina je bila in je tudi danes v svojem jedru idealna.** Naj ima še toliko slabih razvad, v svoji veliki večini se bo vedno navduševala za vse ono, kar je preganjano in zatirano. In če je to celo materinščina, kdo se bo čudil, če je baš mladina ona, ki jo brani na vse kriplje.

Mnogo je bila že napadana naša akademski mladina, obsojajo jo zlasti ljudje, ki ne vedo, da so bili mladi tudi sami in so delali morda še večje neumnosti. Mladina nekdanj — mladina sedaj? Ista je, ima iste vrline, pa tudi iste napake, le časi so drugi in razmere so povsem spremenjene.

Svojčas je morala mladina v širni, tuji svet, morala se je za par let otresti domačega prahu in vdihavati tuje ozračje, primerjati tuje, širokopoteznejše življenje z domačimi, tako malenkostnimi prilikami. Gotovo je povzročila tujina mnogo škode, gotovo pa je tudi razširila obzorje in vsem dobrim nacio-

nalnim študentom le še poglobila ljubezen do male, pa tako lepe domovine in njih željo; dvigniti to domovino kot enakopravno ob bok drugim, večjim narodom. Svoječas je morala naša akademski mladina vsaj za par let iz dovolj ostudnih političnih borb, ki so zastrupljemale domače ozračje, morala je spoznati razmere v tujini in črpati iz njih nauk za svoje bodoče delovanje v domovini.

Danes ostaja naša mladina po veliki večini doma. Kjer je začela svoj študij, tam ga završuje. To je slaba stran domače univerze zlasti danes, ko onemogoča svetovna kriza študij v tujini celo onim redkim, ki bi mogli vsaj par let študirati na kaki večji univerzi v tujini. Mladina ostane tako hočeš nočeš stalno doma, v tem malenkostnem zbadanju in slepomišljenju, vidi le domače ljudi in ne zna ločiti, kdo je le filister in obrtnik in kje je resničen izraz živega življenja; ne ve, kdo je res ideolog in idealist, kdo pa le prazen frazer in koritar.

Svojčas je šlo 99 odstotkov naših študentov v svet s trebuhom za kruhom. Par kron vsak mesec od doma, za drugo so morali skrbeti sami. Ni bilo akademskih domov, podpornih fondov pa le malo. Borili so se v trdi šoli življenja izven domovine in daleč od svojih domačih. Mnogo jih je propadlo, večina pa se je vrnila po končanih študijah domov dozorela in sposobna za borbo.

Danes se večini našega dijaštva gotovo ne godi dobro, toda boljše kot nekdanj. Bližina tople domače strehe, akademski domovi in podporni fondi — vse to lajša težkoče in pomaga preko največje bede. Kretajo se po domači grudi, ki ni nikoli tako mrzla kot tujina.

Svojčas je stal dijak po končanem študiju pred težko izbiro. Kdor je hotel v državno službo, je moral sprejeti vsako mesto, samo da je prišel do kruha. Bili so v Galiciji, Bosni in Hercegovini, šli so daleč od doma med tujece, kajti tujina sta bili takrat tudi Bosna in Hercegovina. Ječali sta pod tujim jarmom, gospodov Franjov pa ni bilo mnogo.

Danes *ostane mladina doma, v svoji lastni državi, večinoma celo v svoji ožji domovini. Ne da se ji preko Sotle, če čuje ime Hrvatska ali južna Srbija, jo strese mrz in krčevito protestira proti takemu nasilstvu. Ona še ne čuti, da rabi naša država pionirjev in da mora biti pionir predvsem mladi slovenski inteligent. V širni naši državi je še dovolj kruha. Naša banovina je z inteligenco prenatrpana, v vzhodnih in južnih predelih naše države bo moral Slovenec šele v praksi dokazati trditev, da smo Slovenci najbolj kulturni, najboljši organizatorji in najbolj delavci.

Ta antiteza med nekdanj in sedaj ni napad na današnjo mladino, je le konstatacija dejanskega stanja, ki rezultira iz spremenjenih razmer, predvsem pa iz dejstva, da je bila mladina od nacionalnih elementov prepušče-

na sama sebi in izpostavljena mamljivim geslom raznih krivih prorokov. In tako je nasedel baš cvet naše mladine, naš akademski naraščaj tezi slovenoborcev ali slovenstvujuših, tako se bori baš naša mladina zoper nevarnost, ki je ni, marveč je umetno ustvarjena samo zato, da se seje razdor in vzbuja sovraštvo.

Borba za naš jezik je za nami. Dobojevana je bila še pred svetovno vojno, zaključena z nastankom lastne države. Kdor se spominja vsaj na dogodke po letu 1900, ta ve, da se je vršila borba za naš jezik z vso odločnostjo in da je bila ta borba res splošna. Čeprav smo imeli nad seboj avstrijsko žandarmerijo in policijo, pa smo vendar le vztrajali. In borba se ni vodila prav nič sentimentalno. Zlasti slovenska mladina se je borila pod vodstvom akademikov z odprtim vizirjem, brez svetobolja in cmerikavosti. Imela je v sebi mlado in vročo kri, bila je polna žilavosti in leta 1903., 1908. in 1914. so pač nad

vse častni mejniki tega svežega optimizma takratne mladine. To delo je uspešno zastavljalo pot forsirani germanizaciji, optimistični idealizem naše takratne nacionalne mladine je prehajal na vse naše ljudi in zmagoval nad sijajno vodenim in izbornim financiranim »Drangom« proti Trstu.

In ta mladina se ni ustavila niti pred Sotlo in Kolpo. Zdrav instinkt ji je kazal pot do naših bratov Hrvatov in Srbov, v njih je videla mladina že takrat svoje resnične brate po krvi in jeziku. Ni bil slučaj, če je slovenska mladina na dunajskem kolodvoru pozdravljala kralja Petra kot jugoslovanskega kralja, ni bil slučaj, če je ista mladina poslala temu prvemu jugoslovanskemu kralju svoje zastopnike k slavnosti njegovega kronanja. Pa pravijo danes, da pred vojno sploh ni bilo jugoslovanskega pokreta! Bil je in rodil je bogate sadove, današnja mladina nima pravice potvarjati zgodovine in na takih potvorbah graditi svoje smoslovske teze.

(Dalje prihodnjič.)

Naše jugoslovansko grozdje

V bivšem dnevniku »Jugoslovani« se je z velikim uspehom pričela pred letom dni tako zvana akcija grozdja. Gospod ravnatelj Zmavc je imel pri tem delu gotovo velike zasluge. Zal je zadeva letos nekoliko zvonela, in vendar bi se moralo to vprašanje obravnavati s podvojeno silo.

Poskušal bom v našem nacionalnem glasilu sprožiti nekaj misli, ki bi pri pravilni realizaciji gotovo lahko koristile našemu narodnemu gospodarstvu, narodnemu zdravju in gotovo tudi nacionalni zavesti.

V naši ožji domovini so že od nekdaj v navadi jesenske veselice pod krilatice »vinskih trgatcev«. Na žalost so te prireditve izgubile prvotni namen, ki je bil brez dvoma ta, da se temu žlahtnemu sadu posveti enkrat v letu praznik, da se s tem izkaže stvarniku zahvala za dobro in obilo vinsko letino. Danes se take prireditve prirejajo bolj za čaščenje vina in plesa. Naša nacionalna naloga pa bi morala biti, da ta praznik usmerimo zopet v prvotni tir in z vso požrtvovalnostjo in pričnostjo organiziramo praznike grozdja.

Naše jugoslovansko grozdje, ki ga cenijo in z veliko slastjo uživajo tujci, je na žalost še vedno luksuzni osladek dobro situiranih ljudi. Ta zdrav sad pa bi moral postati ljudska prehrana, moral bi dobiti dostop tudi v najbornejšo delavsko barako. Narava nam ga je naklonila v tako velikih množinah, da govorimo že par let o krizi in o popolnem razvrednotenju vinogradniške produkcije. In vendar bi naša država z lahkoto konzumirala 2 do 2 in pol milijona stotov jugoslovanskega grozdja. Ali ne bi bila kriza na mah odpravljena, če bi se to v resnici zgodilo? Vsak Jugoslovani bi zaužil ca 14—16 kg grozdja, zanj bi izdal 40—50 dinarjev, naše vinogradništvo pa bi samo na grozdju prejelo preko pol milijarde dinarjev.

Prazniki grozdja pa naj bi bili šele prva etapa za širokopotezno akcijo, ki bi dosegla svoj namen, kadar bi se izvršila temeljita organizacija prodaje našega grozdja. Na vseh železniških postajah, v vseh restavracijah, hotelih, kavarnah in gostilnah bi moralo biti naše jugoslovansko grozdje na prodaj. Prodajali pa naj bi ga še z večjo intenzivnostjo vsi trgovci z mešanim blagom. Vsi tako zvani »cvetlični dnevi« naj bi se spremenili v »grozdne dneve«, na javnih veselicah in plesih naj bi se ponujalo grozdje mesto tujih uvoženih predmetov. Naša letovišča, zdravilišča, naše bolnice, zavodi in vojašnice, vsi ti kraji bi morali biti polni tega našega žlahtnega sadu.

Glavna skrb pri tej organizaciji pa bi morala biti, da se ta naš sad poceni, da mu vmesna posredovalna trgovina ne dviga cen za 200%, kakor se to dogaja danes. Transporti grozdja bi se morali poceniti, hitrost pošiljk pa bi se morala znatno pospešiti. Pakovanje bi se moralo standardizirati.

Ta organizacija pa bo uspešna le z najožjim sodelovanjem našega vinogradnika. Ta bi moral enkrat iz svoje konzervativne, obenem nerazumljive sentimentalnosti na plan. Našemu vinogradniku se ne bi smelo trgati sree, če utrže grozd, da ga ponudi gostu ali da ga potrže za trg. Pričeti bi moral že enkrat kalkulirati in računati. Moral bi spoznati, da mu prodano grozdje donaja siguren denar, brez

vsakega rizika, kdaj, kako in po kakšni ceni bo prodal vino. Neki narodni poslanec, ki sem ga o stvari pobaral, mi je odgovoril, da ima viničarje in če bi pričel pred trgatvijo s trganjem, da bi mu za vino nič ne ostalo, ker bi nepoklicanci vse pokradli. Koliko zmore je v tem! Kakšno škodo pa je napravil oni nesrečni študent pred leti, ki si je hotel utrgati grozd, pa ga je viničar za to ustrelil. Koliko je znašala škoda — mogoče 50 par, največ en dinar? Ali mislite, da je pri tem efektivna škoda da igrala kako vlogo? Prav ničesar, zgolj konzervativnost in blazno oboževanje grozdja na trti, samo to je bilo merodajno za eno človeško življenje. Zato proč z malikovanjem!

Pa še nekaj. Razdobje, v katerem dozoreva grozdje, bodo morali naši vinogradniki podaljšati. Na podlagi zasebnih raziskovanj se je ugotovilo, da bi grozdje lahko imeli v naši državi polnih pet mesecev in to od začetka julija do konca novembra. Za to pa je potrebno, da se kultura grozdja reformira in prilagodi kultiviranju namiznega grozdja. Pri razsajanju novih vinogradov bi bilo potrebno izločiti vse one nasade, ki naj bodo namenjeni namiznemu grozdju, od onih, ki naj služijo vinski produkciji. Celo v Franciji, kjer je najvišji konzum vina na prebivalca, najdete ogromne plantaže vinogradov, ki nosijo samo namizno grozdje. Poljedelsko ministrstvo bi moralo po svojih sreskih referentih točno označiti kraje in lege, kjer naj bi se na podlagi preizkušenj gojilo predvsem namizno grozdje.

Z zvišanim konzumom grozdja pa bomo zvišali tudi zdravje naroda.

Zdravje smo rekli. Znano je, da zdravniki v vinorodnih krajih v času zrelosti grozdja skoraj nimajo opravka z bolniki. Narava je dala človeku na razpolago sadje kot prehrano in tudi kot zdravilo. Lionski prefekt je z okrožnico naročil vsem zdravnikom svojega okoliša, naj propagirajo v vrstah svojih pacientov uživanje svežega grozdja.

Zdravniška opazovanja so dognala, da grozdje na zdravljenja izredno dobro vplivajo na splošni počutek bolnika v veliki meri zvišajo tek, prebava pa se vrši mnogo bolj redno. Opaža se nadalje lahka hoja, zviša se teža in razpoloženje se boljša. Neverjetno je, kako poživijo grozdno zdraviljenje vse one ljudi, ki so bili duševno in telesno izčrpani, ki so trpeli na nevrasteniji in nervozni. Zelo ugodno pa vpliva tako zdravljenje tudi na rekonvalescente akutnih bolezni, na razvoj šibkega otroka, na anemično in skrufulozno mladež.

Znameniti profesor Devoto, ki se je prav posebno ukvarjal z raziskovanjem vplivov grozdja na bolnika, priporoča prav posebno grozdno zdravljenje: za vse bolezni prebavnih organov, za zdravljenje hipertrofije jeter in vrance, posebno še, če je bila povzročena od malarije. Za lečenje zlatenice, katarja v sečnem mehuru, žolčnih kamnov, gotovih oblik akutnih in kroničnih diarej. Nadalje priporoča grozdno zdravljenje proti trajnemu zaprtju, hemeroidalnemu nadlogam, kroničnemu bronhialnemu katarju, proti onim kožnim boleznim, ki so podrejene humoralnim okolnostim.

Prof. Karol Foà pripominja, da povzroča grozdni sladkor radi svoje takojšnje asimilacije

znatno zvišanje mastnih slojev (panculus adiposus), kar je za ženo večkrat zelo važno. Ti mastni sloji nastajajo radi encimov, ki jih vsebuje grozdni sladkor, zato pomaga uživanje grozdja posebno čim, ki trpijo na kvarnih črevesnih fermentacijah. Radi organskih kislin, ki lahko oksidirajo, večja grozdje alkalično rezervo krvi tako, da grozdje skupno z inšulinom služi za specifično prehrano diabetičarjev — bolnikov s sladkorno boleznijo. Nadalje zatrjuje ta učenjak, da grozdje radi svojih antiseptičnih lastnosti, ki se še krepijo z mastifikacijo kože, podpira črevesno peristaltiko ter s tem premaguje zaprtje.

Če upoštevamo, da naše sladko in okusno grozdje v veliki meri lahko olajša našo gospodarsko krizo, da krepi in utrjuje naše zdravje, da leči naše bolezni, potem bomo razumeli, da mora z vsemi temi lastnostmi krepi tudi naš ponos, saj je to vendar naša jugoslovanska zemlja, ki nam vse to poklanja. Da bo ta naša akcija uspela, pomagajmo vsi z vsemi našimi silami.

ref.

Zaupanje in decentralizacija

Denarni zavodi živé od zaupanja občinstva. Ta stara maksima izkušnih gospodarstvenikov bi se morala v sedanjih časih posebno upoštevati. Če je zaupanje omajano, ni oportuno, da se kratkoročno malo zavrača krivdo le na občinstvo, ker se s tem že itak zbegano občinstvo le še bolj zbega. Iskati je namreč treba vzroke nezaupanja in šele odstranitev njenih vzrokov je sposobna dovesti do učinkovite remedure.

Tu je med drugim treba opozarjati na finančni zakon za leto 1932./1933., Služb. list kos 28/1932, ki določa v zadnjem odstavku § 45, da se mora nalagati ves sirotinski denar, to je denar naših mladoletnih, oskrbovancev itd., v Državni hipotekarni banki v Beogradu oz. njenih podružnicah.

S tem so se v zadnjem času odvezle našim domačim zavodom ogromne vsote večinoma razpoložljive gotovine tako, da je ta okolnost brez dvoma vsaj tudi v zvezi z zaposilom vodilnih denarnih zavodov v dravski in savski banovini, da se jim podeli zaščita po § 5 zakona o zaščiti kmetovalcev in z okolnostjo, da naši zavodi ne morejo primerno ustreči zahtevam občinstva na izplačilo hranilnih vlog.

Res je bil imenovan zakon v narodni skupščini izglasovan tudi po v naših krajih izvoljenih poslancih. Vendar si pa oni gotovo niso bili svesti njegovih dalekosežnih posledic v škodo našega gospodarstva.

Zaradi tega bi morali pri prvi priliki predlagati izpremembo dotičnega določila v zmislu načel decentralizacije, to je, da se zopet upostavi prejšnje stanje, po katerem se sme vlagati denar naših mladoletnikov, oskrbovancev itd. v naše domače pupilarno varne zavode — hranilnice. Saj je ta denar itak zasebna last in torej niti ni v zmislu čl. 22 ustave, da se odvzame strankam oz. njihovim zakonitim zastopnikom pravica do izbire onih pupilarno varnih zavodov, v katere želé nalagati svoj denar.

Pa tudi, če se smatra denar sirote za javni denar — kar po našem mnenju ne odgovarja zakonu — bi bila dolžnost pri nas izvoljenih oz. vseh prizadetih poslancev, da delajo na to, da se more ta denar naložiti v domačih hranilnicah. Z naložitvijo večjih imovin naših strank v naše hranilnice bi se izdatno razbremenil domači denarni trg.

Le tedaj se bo zopet moglo ustreči željam občinstva na izplačilo hranilnih vlog in je upravičeno pričakovati, da se nato zopet vrne zaupanje — vlagajočega občinstva do naših zavodov, ki vrhu tega po starem običaju s svojimi letnimi prebitki podpirajo domače dobrodelne ustanove.

Poglavitne važnosti pa je uvaževanje, da tvorijo le pridno in štedljivo občinstvo najsigurnejši stebra narodni državi. Če se pa temu za daljšo dobo odvzame možnost razpolaganja z lastnimi prihranki — se je bati, da ga končno tudi najprepričevalnejše besede o potrebnem idealizmu ne bodo več mogle prepričati. Stari pregovor — »Primum vivere, deinde philosophari« je preveč zasidran v realnem življenju, da bi se ga smelo prezirati.

Eminentno v interesu patriotizma je torej, da se zopet upostavi tradicionalno zaupanje v naše stare domače denarne zavode — gospodarske banke v naših predprekratnih nacionalnih bojih. — Le tako se odvzame možnost našim nasprotnikom, da kažejo na sedanjo nezaupljivost vlagateljstva kakor na neko plebiscitarno nenaklonjenost do domače javne uprave.

I. Graničar.

temeljnih. Veliki zgodovinar fašistične revolucije Saager piše, da bi tedaj bilo treba samo enega strelna iz revolverja pred palačo Venezia in nje ni gospodarji bi se selili s tako naglico, da bi jih nihče več ne mogel dohiteti. Edini Farinacci je bil mož, ki je zajezil katastrofo. Galvaniziral je provincijske fašiste, do katerih še ni prišla politična kuga iz prestolice, prepričal je Mussolinija, naj se ničesar ne boji, saj stoji še za njim skvadristi in ga napolnil do onega samozavestnega govora v januarju leta 1924. v rimskem parlamentu, ki je odločil zmago za fašistično stran. S tem je zamorec Farinacci napravil svojo dolžnost. Ko je minila nevarnost, ko je bila opozicija strta in je vlada postala v celoti fašistična, je bil Farinacci potisnjen ob stran. Čez noč je bil vržen s svoje višine. Nikdar več ni prišel na oblast. Postal je samo mali podeželski advokat in izdajatelj neznanega lističa Regime Fascista v Cremoni.

Na njegovo mesto je stopil Turati in Farinacci je moral instinktivno zasovražiti moža, ki ga je izpodrinil z oblasti. Vsak od njih je imel svoje pristaše. Prišlo bi gotovo do razkola, če ne bi Mussolini posredoval s svojo brezprizivno avtoriteto. Toda napetost med »farinacciani« in »turatiani« se le ni hotela poleči. Farinacciju se je sicer posrečilo dobiti bitko proti Turatijevemu prijatelju, županu milanskemu Belloniju, češ da je korupcijsko gospodaril z javnim denarjem. Ni pa mogel ničesar Turatiju. Režim je tedaj še rabil Turatija, da zlomi hrbtnico silni oblasti skvadristov ter jih podredi državnih oblasti; da pridobi visokoškolsko mladino in zgradi sindikalno organizacijo. Ze tedaj se je pa mnogo govorilo o nemoralnem življenju generalnega tajnika fašistične stranke in čudnih orgijah, ki jih prireja v svoji hiši. No, ko je Turati dovršil svojo nalogo, je tudi on šel. Ne mogoče zato, da bi koga motili njegovi moralni defekti, temveč zato, ker ga v stranki niso več rabili.

Napad na zasebnika Turatija, ki mirno živi od svoje mastne direktorske plače, je bil gotovo lažji kot na generalnega tajnika Turatija, človeka v ospredju javnega življenja. Bilo je mnogo lažje rovariti proti njemu z razširjanjem glasov o njegovem nedovoljenem načinu življenja na skrivnem. Te govorice je še bolj podkrepjevalo dejstvo, da se je zelo rad obdajal z mladimi dečki in lepimi deklicami. Nekega dne je bil celo tako nepreviden, da je napisal neki gospe pismo, ki ni puščalo nobenega dvoma več, kaki zabavi se na skrivnem udaja. Pismo je prišlo v javnost in na

sprotniki so hlastno padli po njem. Fotografirali so ga in sliko poslali Mussoliniju, med tem ko so druge kopije skrivoma krožile med občinstvom. Škandal je bil vedno večji in Mussolini se je odločil nastopiti. Turati je bil odstavljen od vodstva Stampe ter naprošen, da poda ostavko na svoje mesto v velikem fašističnem svetu. Hotel se je upreti. Rekel je, da bo pogledal svojim nasprotnikom oko v oko. Toda dokazi proti njemu so se smatrali za neizpodbitne. In nekega septemberskega dne, ko je užival letoviščno zabavo med elegantno publiko kopališča Viareggio, mu je potrkal na ramo detektiv ter ga vljudno naprosil, naj se poda v bolnico v Collegno. Njegovo ime je postalo psovka v ustih vsakega italijanskega potepuha.

Turatijevi moralni grehi niso bili odločujočega pomena. Ko je bil še generalni tajnik, se je gotovo udajal istim prepovedanim nasladam. Toda tedaj ga niso vrgli, ker so ga še rabili. Kakor Farinacciju, je tudi njegova zvezda zašla in fašizem je zakopal človeka, ki ga več ne rabi.

Spectator

Strelske družine

—st Ljubljana. V nedeljo dne 25. t. m. se je poročil v Kožuhih pri Doboju agilen član okrožne strelske uprave gosp. peš. poručnik Risto Malič z gđeno Smilko Vuković iz ugledne trgovske rodbine. Mlademu in simpatičnemu paru naše iskrene čestitke!

—st Ljubljana. V nedeljo dopoldne dne 2. oktobra t. l. se vrše na vojaškem vježbališču na Dolenjski cesti strelske vaje okrožne strelske družine. Ker je razpisana kot zaključek poletnega streljanja tekma za poklonjeni pokal veletvrde Slamič iz Ljubljane kot darilo najboljšemu ljubljanskemu strelcu, se poziva vse brate strelce, da

»POHOD«
JE EDINO POPOLNOMA NEODVISNO
GLASILO
VSEH ISKRENIH JUGOSLOVANOV!

Film naše zemlje

O bratje, bratje, kako je v vas?

Pred nekaj leti sem se na svojem potovanju po Dolenjskem ustavil v neki gostilni. Bilo je — mislim — že pet let po osvobojenju. Na steni gostilniške sobe sem zagledal dvoje obrnjenih slik. Vsekakor nekaj nenavadnega. Obrnjene slike s svojo zadnjo stranjo niso v nikak okras sobi. Videlo se je samo dvoje rjavih lepenk, obrobjenih z okvirji od zadnje strani. Seveda me je zanimalo, zakaj sta sliki obrnjeni. Pogledal sem in zagledal — znanó podobo cesarja Franca Jožefa. Vprašal sem gostilničarja, zakaj ne pospravi teh slik pod streho, ako jih neče sežgati. Bil je malo v zadregi, potem pa je rekel:

»I, slike so slike... Škoda jih je zavreči. Sicer pa Bog ve, če ne bodo še prav prišle. Zato sem jih kar k steni obrnil...«

Na te preobrnjene slike sem se spomnil večkrat v zadnjih časih. Na dan našega osvobojenja nismo sežgali naše preteklosti. Samo k steni smo jo obrnili. Zato se tako rada zopet pokaže. Pri zadnjih dogodkih v Šenčurju in drugod smo samo pokazali zopet na lice, kar je bilo obrnjeno k steni... Besede, ki smo jih čuli na sodišču, ko so stale pred sodbo nekatere ženske iz onih dogodkov, so samo dokaz, kako malo jugostvanstva je med tem ljudstvom. Zato pa hujskačem ni bilo težko doseči, da so ljudje pokazali svojo pravo barvo. Dokler bodo visele samo obrnjene slike po naših hišah, bo vedno tako. Čas je, da sežgemo to preteklost!

20. september 1908...

»Danes je 20. september,« pravi profesor, ko stopi v razred. »Ali veste, kaj pomeni današnji

dan za naš narod?« Vse molči. Nihče se ne gane. Profesor govori o septemberskih dogodkih in njih posledicah. »In vi vsega tega ne veste?« — »Kako naj vemo,« se oglasi učenec, »saj to ni nikjer napisano.« Res, v vsej Ljubljani ni napisano: 20. IX. 1908. Ne le da ni spomenika, ki se je baje izgubil (kako sijajna snov za cankarjansko satiro!!!), niti napisal ni.

V mariborski stolnici je n. pr. vzdignjen zunaj na steni kamen nekemu korporalu Kraleku, ki je padel menda na tem mestu v obrambi proti Francozom. Ako sme biti tak kamen na zunanji strani mariborske stolnice, zakaj bi ne bil vzdignjen v steno ljubljanske stolnice kamen v spomin onih, ki so tam padli v borbi za našo stvar? Če postavljamo ob vseh cerkvah spomenike padlim v svetovni vojni, zakaj ne bi na tisti terasi pred stolnico stal kamenit spomenik z napisom: 20. IX. 1908. v spomin dogodkov, ki so se tu zgodili? Mislimo, da bi tak spomenik ne bil niti v nečast niti v napotje ne cerkvi ne mestu. S tem bi samo popravili, kar je nekoč zagrešil šenklaški fanatizem... Pa temu fanatizmu se je najbrže morala umakniti tudi Napoleonova spominska plošča na škofiji...

Drugod in pri nas...

Italijanski škof v Zadru je poveljeval v svojem govoru prestiž v Zadru in v drugih dalmatinskih mestih, v katerih je pred stoletji vihrala zastava »Boga in domovine«. Škof je rekel: »Roztili smo naše očete, naj nam vrnejo drage zastave. Zastave se res vračajo. Danes se je ljudstvo zbralo okrog trobojnice naše italijanske domovine, da bi prosilo Boga najvišjega blagoslova za vsa naša dalmatinska mesta.« Tako drugod. Pri nas pa je ob istem času krški škof izdal brošuro proti sokolstvu.

se zadnjih vaj polnoštevilno udeležo. Dan tekem bo pravočasno objavljen!

—st Mirna. Ker so puške in municija dospele, poziva strelska družina članstvo, da se nemudoma javijo pri br. predsedniku Br. Bulcu radi razgovora o strelskih vajah. Iste bo vodil večji br. predsednik sam, tako, da bodo mirnski strelci dosegli v bodočem letu gotovo odlične uspehe!

—st Gorenja vas. Tudi pri nas se z vso vneto pripravljamo na ustanovitev strelske družine. Naši kraji so za strelski sport prav posebno ugodni, saj je cela vrsta naših občanov pri zeleni bratovščini. Zelimo samo, da bi merodajni krogi pripravljala dela pospešili in bi se družina že pred zimo postavila na noge.

—st Goriče. Strelska družina v Goričah pri Golniku priredi v nedeljo dne 2. oktobra slovesno otvoritev strelišča, spojeno z nagradno tekmo. Spored prireditve: Ob 10. uri dopoldne otvoritev strelišča, nato streljanje do 3. ure popoldne. Do polnoči velika vrtna veselica s sodelovanjem domače godbe. Ples — šaljiva pošta — streljanje z zračnim pritiskom za darila in drugo. V primeru slabega vremena se prireditve preloži na prihodnjo nedeljo. Odbor prosi, da se strelci v obilnem številu udeležo slavnosti.

—st Bohinjska Bistrica. Akoravno ni bilo najugodnejše vreme, vendar se je zbralo v nedeljo, dne 25. t. m. v občinski dvorani nad 60 članov, ljubiteljev strelskega sporta, ki so z velikim navdušenjem prisostvovali ustanovnemu občnemu zboru najmlajše družine ljubljanskega strelskega okrožja. — Zborovanje je otvoril gosp. kapetan Maksimović, komandir pogranične čete; g. Roš, kot delegat ljubljanske okrožne družine pa je vodil občni zbor do izvolitve odbora, kjer je bil izvoljen za predsednika družine g. kapetan Maksimović. — Družina šteje med svoje člane zastopnike vseh slojev in društev in je bilo kot izraz globokega spoštovanja soglasno sklenjeno, da se zaprosi merodajno mesto za dovoljenje, da sme družina nositi visoko ime Njegovega Visočanstva princa Pavla. — Ob koncu dobro uspelega zborovanja so bile odposlane vdanostne brzojavke Njegovemu Veličanstvu kralju Aleksandru I. in gosp. brig. generalu Dragomiru Popoviću, kot predsedniku ljubljanske okrožne strelske družine. — Gosrenjski strelci — hitite s prijavnici in dokažite tudi pod ponosnim praporom strelske zveze globoko vdanost in ljubezen do naše mile in prekrasne domovine.

—st Cerknica. Govori se, da bo tudi v Cerknici strelska družina postavila svoje gnezdo. Naša velika želja bi bila, da se to v resnici zgodi, saj je strelski sport pri nas že od nekdaj priljubljen, zato le na delo!

—st Prekmurje. Strelski sport se je začel širiti tudi pri nas v Prekmurju. Najstarejša družina je ona v Muski Soboti, zatem je bila ustanovljena družina v Dol. Lendavi, a kot tretja ona v Beltincih. Izgleda, da je najmočnejša (120 članov) in tudi najagilnejša beltinska družina, ki si je po enem mesecu življenja zgradila svoje strelišče v popolni ravnini in v neposredni bližini vasi. — Dalje so bile osnovane družine v Črenšovcih, Bistrici, Kobilju, Turnišču, Dobrovniku in drugod.

—st Kočevje. 4. septembra je imela v Kočevju ustanovni občni zbor Streljačka družina. Prijavilo se je precejšnje število članov jugoslovanske in nemške narodnosti. Upajmo, da bo ustanovitev te velevažne nacionalne organizacije pripomogla k hitrejši nacionalizaciji Kočevja in njegove okolice!

NACIONALISTI-GOSPODARSTVENIKI,
V POTREBI ZAPOSLOTITVE
POSLUŽUJTE SE BREZPLAČNE
DELAVSKE POSREDOVALNICE
NARODNE ODBRANE V LJUBLJANI!

Listnica uprave

Na številna vprašanja nacionalnih gospodarstvenikov odgovarjamo, da načeloma ne sprejemamo inseratov, ker hočemo in moramo ostati popolnoma neodvisno glasilo. Zato pa smo ustanovili za naše nacionalne pridobitnike posebni tiskovni fond, v katerem bomo s hvaležnostjo sprejemali denarne prispevke.